

Stöd till studenter i akademiskt läsande och skrivande

Pedagogisk ambassadör

Rapport 2015/1

Jeanna Wennerberg

Stöd till studenter i akademiskt läsande och skrivande

– Rapport om en undervisningsmodell framtagen i ett uppdrag som pedagogisk ambassadör finansierat av Centrum för universitetslärarutbildning, ht 2015

Som högskolestudent måste man bl.a. kunna ”visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper” (SFS 1993:100) för att nå kandidatexamen, och många studenter kan vittna om hur de kämpat för att klara de högt ställda språkliga kraven på en kandidatuppsats. Det är ofta just i samband med uppsatsskrivandet som det blir extra tydligt för såväl studenten själv som läraren om studentens språkliga förmåga räcker till. Men att samtidigt som man för kanske första gången ska genomföra en vetenskaplig studie med alla de krav som det för med sig också förväntas lära sig att skriva på ett språkligt godtagbart sätt kan vara ett oöverstigligt hinder för en del studenter. Därför bör stödet i det akademiska skrivandet sättas in tidigare i utbildningen. Och framför allt bör det kombineras med stöd i akademiskt läsande. Det effektiva skrivandet föregås av ett effektivt läsande.

Vilka språkliga färdigheter är det då som studenterna behöver utveckla? Hur kan man som ämneslärare på universitetet – utan språkutbildning – stötta de studenter som inte når upp till de språkliga kraven i akademiska sammanhang? Centrum för universitetslärarutbildning (CeUL) vid Stockholms universitet har i samarbete med Institutionen för svenska och flerspråkighet (Svefler) under höstterminen 2015 drivit ett projekt om akademiskt skrivande och insocialisering i den akademiska miljön. Syftet var att hjälpa nybörjarstudenter att bättre klara sina studier. I denna rapport presenteras en modell för hur man som universitetslärare kan inkludera språkutvecklande övningar i den ordinarie undervisningen. I detta projekt lades även vikt vid att välkomna studenterna in i den akademiska miljön, och hur detta togs emot av studenterna redovisas också.

Bakgrund

Studenternas skriftspråksanvändning har stor betydelse för deras studieframgång eftersom examinationen på universitetet huvudsakligen sker i skriven form. Man kan alltså se förmågan att läsa och skriva akademiska texter som en förutsättning för att klara universitetsstudier, men enligt en rapport från Högskoleverket, nuvarande Universitetskanslerämbetet (UKÄ) är det:

”... inte en förmåga som kan tas för given, visar Högskoleverkets utvärderingar. Framför allt skrivförmågan brister alltför ofta. Problemet uppmärksammas inom så skilda utbildningar som lärarutbildningen, högskoleingenjörsutbildningarna, psykoterapeututbildningarna, apotekar- och receptarieutbildningarna och dietistutbildningarna, samt inom en mängd ämnen: film-, konst-, musik- och teatervetenskap, socialt arbete, litteraturvetenskap, historia, arkeologi, etnologi, företagsekonomi och statsvetenskap.” (Ahlm, m.fl. 2009:20)

De senaste åren har de varierande förutsättningarna hos högskolestudenter att möta de skriftspråkliga kraven inom den akademiska världen även diskuterats i media. År 2013 gick ett antal universitetslärare inom humaniora vid Uppsala universitet ut i en debattartikel i Uppsala Nya Tidning (UNT, 2013-01-02) och beskrev sina studenters språkliga brister på följande sätt:

”Språkproblemen yttrar sig i alla tänkbara undervisningssammanhang. Studenter missförstår muntlig och skriftlig information, klarar inte av att läsa kurslitteraturen, och förstår inte tentafrågorna. Men allra tydligast blir problemen då studenterna själva måste uttrycka sig i skrift. [...] Den grammatiska förmågan är ytterst begränsad och ligger ibland på en nivå som gör studenternas utsagor direkt obegripliga. [...] Vi säger inte att det är något fel på våra studenters begåvning. Det är inte intelligens som saknas – det bevisas av att en hel del studenter är mycket bra på att inhämta och redovisa kunskaper muntligt, men har mycket svårt att formulera sig begripligt i skrift.”

Utmaningen i övergången från gymnasieskolan till universitetet innebär att lära sig att hantera de akademiska språkfunktionerna, bli förtrogen med det vetenskapliga språket och inte minst att utveckla förmågan att både läsa och skriva akademiska texter. Nybörjarstudenter behöver utveckla förståelse för hur krav på ett kritisk-analytiskt förhållningssätt och kunskapsbyggande synliggörs i textspråkliga konventioner, vilket skiljer det akademiska skrivandet från skrivandet på gymnasienivå. Ask (2005) har visat att denna övergång från gymnasieskolan till universitetet kan vara problematisk för en del studenter.

En utgångspunkt för detta projekt är att det sociala sammanhanget och samspelet människor emellan är viktigt för att förstå människors språkanvändning. ”Välfungerande kommunikativa processer är av yttersta vikt för att individer ska få tillgång till intellektuella redskap, men också för att de ska kunna använda redskapen på rätt sätt i sitt sammanhang. Det kraftfullaste redskapet för vårt tänkande och vårt handlande är språket.” (Ask, 2007:11). Inom sociokulturell teori betraktas språket som ett *medierande redskap*, ett begrepp som Blåsjö (2004) använder för att beskriva skillnader vad gäller kunskapsbyggandet inom två olika akademiska discipliner.

I ett sociokulturellt perspektiv är lärandet och skrivandet en del av en social kontext. Det är med andra ord situerat (se t.ex. Säljö 2000:38 ff). Det litteracitetsbegrepp som används för denna rapport, *academic literacies*, (Lea & Street 1998; Lillis 2001, 2003) inbegriper aspekter av språkanvändningen som går utanför renodlade läs- och skrivsituationer: Det akademiska meningsskapandet i vid bemärkelse – i såväl muntliga som skriftliga sociala praktiker – ryms också i begreppet, och hit räknas även de attityder och värderingar, liksom det tänkande, som kan kopplas till dessa.

Att skrivandet är situerat i en specifik social kontext innebär också ”... att den som behärskar en speciell genre, till exempel att skriva vetenskapliga artiklar i ett visst ämne, inte självklart också behärskar andra genrer, som exempelvis att skriva vetenskapliga artiklar i ett (helt) annat ämne; varje disciplin har nämligen sina speciella förutsättningar och sin speciella egenart.” (Strand, 2013:18). Med tanke på att det är de undervisande lärarna som är experter på att skriva vetenskapliga texter inom det ämne (diskursgemenskapen) som de undervisar i borde det vara de som i första hand utformar undervisningen i akademiskt skrivande för de egna studenterna (jfr Strand, 2013).

Jorum & Eklund Heinonen (2014) har i en studie om osäkra studenters akademiska skrivande visat att graden av autenticitet, dvs. ämnesintegrationen, var en viktig aspekt vad gäller studenternas inställning till om skrivundervisningen ansågs vara meningsfull eller inte. Författarna framhåller behovet av att utforma undervisningen så att studenterna får goda möjligheter att utveckla sitt skrivande:

“When academic writing was introduced as a social practice including reading, writing, discussing texts and searching for and evaluating academic information, rather than as a separate skill (Lillis 2001), a meaningful context was created (Gee 2012) that enhanced the students’ motivation and active participation in the instruction. In addition, the use of an authentic task seemed to promote the students’ motivation (Cotterall & Cohen, 2003). This indicates that a productive way to meet the needs of the new, more heterogeneous student groups is to design the instruction with a range of opportunities to develop academic literacies. These opportunities should be ongoing and progressive, and expectations should be very explicit and integrated in the compulsory subject studies rather than in separate support structures.” (Jorum & Eklund Heinonen, 2014:8)

Institutionen för svenska och flerspråkighet

Institutionen för svenska och flerspråkighet (Svefler) är sedan 2013 en sammanslagning av de tidigare separata enheterna Centrum för tvåspråkighetsforskning, Institutionen för nordiska språk samt Tolk- och översättarinstitutet. Vid institutionen bedrivs förhållandevis mycket undervisning. Utöver de tidigare enheterna är även svenska som främmande språk och svenska som andraspråk undervisningsämnen på institutionen. Alla Sveflers studenter är på något sätt språkstudenter och man kan anta att de har ett intresse för språk, vilket ofta men inte alltid sammanfaller med en viss fallenhet för språk. Det är alltså inte så att Sveflers studenter har extra stora svårigheter med språket, snarare tvärtom. Ändå ser vi allt tydligare tecken på att den språkliga förmågan inte alltid räcker till när studenterna skriver kandidatuppsats. De lärare som handleder kandidatuppsatser uppger att de ägnar alltmer av handledningstiden åt att rätta och/eller kommentera språkanvändningen i uppsatserna.

Genomförande

Under den inledande genomförandefasen av mitt projekt som pedagogisk ambassadör diskuterades ett preliminärt upplägg av det på institutionens uppstartsdag inför höstterminen. Då diskuterade vi vilken typ av svårigheter våra studenter har, och vilka språkliga färdigheter vi vill se att de behärskar när de skriver kandidatuppsats. Några dagar tidigare hade en av våra professorer, Olle Josephson, skrivit en språkspalt i SvD (2015-08-16) i vilken han identifierade olika typer av språkliga problem som studenter uppvisar. En typ av problem som han beskrev handlar om förmågan att anpassa skrivandet till ett visst stilläge:

”... men [studenterna] klarar inte det stilläge och den begreppsanvändning som hör till allmänt vetenskapsspråk: varför måste de skriva ”Resultaten för de olika delarna är skrivna under sina egna forskningar” när de menar ”Resultaten inom varje delstudie redovisas var för sig?””

Det är vanligt att nybörjarstudenter visar på stor osäkerhet av detta slag, men även om feltypen i många fall försvinner med tiden, i och med att läsningen av kurslitteraturen förändrar förståelsen för hur skrivandet bör se ut, är det långt ifrån alla som utvecklar sitt skrivande så att det blir stilistiskt mer träffsäkert.

Det som bestämdes på uppstartsmötet var att jag skulle fokusera främst på studenter som skriver på det sätt som exemplifieras i citatet ovan. De kan i allmänhet skriva grammatiskt korrekt men klarar inte att anpassa sig till just den akademiska stilen. Denna grupp studenter tror vi är ganska stor. Visserligen behöver studenter som inte klarar att skriva grammatiskt korrekta meningar också hjälp – men omfattningen på den hjälp de behöver är betydligt större än att det räcker med stödet i den modell som utarbetats i detta projekt. Dessa studenter rekommenderar vi att ta kontakt med Språkverkstan för mer grundläggande, individuell hjälp och rådgivning.

Pedagogisk ambassadör

Uppdraget som pedagogisk ambassadör innebar att jag skulle driva ett projekt vars resultat har relevans för och/eller på något sätt kan användas av, eller komma till nytta för, flera institutioner. Under tiden för detta uppdrag, och den närmaste tiden därefter, har jag kommit i kontakt med flera lärare från olika institutioner som antingen själva arbetar med frågan om studenters skrivande på olika sätt, eller vill börja arbeta med den. Språkfrågan tycks engagera många universitetsanställda.

Inom ramen för detta uppdrag har jag:

1. skapat och hållit föreläsningar om den akademiska miljön och om akademiskt läsande och skrivande,
2. hållit ett antal seminarier där studenter fått arbeta med språkutvecklande övningar som jag har kopplat till de delkurser de då har läst,
3. varit mentor åt *en* student som jag har gett så mycket språkligt stöd som hon velat ha samtidigt som jag har följt hennes skrivande under första terminens studier,
4. genomfört djupintervjuer med 11 av institutionens lärare om vad de uppfattar att nybörjarstudenter skulle behöva utveckla språkligt för att bättre klara sina studier,
5. genomfört djupintervjuer med ca 20 studenter i såväl fokusgrupper som individuellt (på olika nybörjarnivåer inom institutionens kursutbud),
6. initierat nätverk med ett antal lärosäten där liknande projekt och forskning om studenters akademiska skrivande bedrivs,
7. blivit intervjuad i UniversitetsNytt,
8. presenterat projektet som pedagogisk ambassadör vid Lärarkonferensen 2016 på SU
9. medverkat i avsnittet om akademisk litteracitet i CeUL:s webprogramserie *Pedagogeeks*.

Föreläsningar och seminarier

Den första föreläsningen inleds med ett inslag som introducerar den akademiska miljön: hur kunskap tas fram, granskas och utvecklas, dvs. vad det innebär att vara verksam som forskare vid

ett universitet. Studenterna får också veta vad som kännetecknar undervisning i föreläsnings- respektive seminarieform; vilka som undervisar på universitet, vad det betyder att vara *doktorand*, *lektor*, *professor*; vad en *institution* respektive *fakultet* är för något osv.

Dessutom presenteras vad som kännetecknar det akademiska språket, grundstrukturen i vetenskapliga texter (IMRoD) och lässtrategier för olika typer av akademiska texter. Därmed får de också lite tips på studieteknik eftersom detta är nära sammanbundet med just effektiva lässtrategier. De får med sig en praktisk övning¹ i att läsa en vetenskaplig artikel att göra på egen hand till dagen därpå, då vi träffas och går igenom övningen i mindre seminariegrupper. Syftet är att alla ska få praktisk vägledning i hur man går tillväga när man läser en artikel och en chans att stämna av med sina kurskamrater och mig att de har hittat information om centrala delar i artikeln på rätt ställen.

Den andra föreläsningen behandlar verb (t.ex. *redogöra*, *diskutera*, *analysera*, *reflektera*) som återfinns i lärandemål, betygskriterier och i uppgiftsformuleringar på tentor. Det är för många studenter obekant vad dessa verb egentligen motsvarar för typ av svar, och därför diskuteras såväl ordboksdefinitioner av dessa verb som exempel på olika tentamenssvar. Denna andra föreläsning handlar också om hur texter relaterar till andra texter och hur man språkligt positioner sig själv och andra i akademiska texter. Studenterna får en praktisk övning i vad referatmarkörer signalerar.

Båda föreläsningarna har följts av seminarier i mindre grupper. På seminarierna har jag haft genomgångar av de praktiska övningar som studenterna har fått, och studenterna har haft möjlighet att ställa frågor. Sammanlagt har sex olika studentgrupper varit delaktiga i föreläsningarna, som har rymt uppåt 250 studenter, men endast tre av studentgrupperna har haft efterföljande seminarieträffar.

I samband med den andra föreläsningen har jag låtit studenterna göra en utvärdering i föreläsningssalen. På ett blankt papper fick de besvara två frågor: Har föreläsningarna gett dig något? Hur många högskolepoäng har du sedan tidigare? Den andra frågan är relevant eftersom det inte är säkert att våra nybörjarstudenter är genuina nybörjarstudenter bara för att det är deras första termin vid vår institution – de kan ju ha läst någon annanstans innan. Men det är också intressant att se om föreläsningen är till nytta för studenter som redan har en eller flera terminers universitetsstudier bakom sig. Överlag var studenterna mycket nöjda med innehållet i föreläsningarna:

”Tycker att föreläsningen var väldigt bra med konkreta tips och råd. Bra med lässtrategier och förklaring av begrepp som *redogöra* och *diskutera* (med skillnaden däremellan) med konkreta exempel” (student med 200 hp sedan tidigare)

”Jättebra föreläsning. En del känner man igen från tidigare studier men jag har aldrig varit med om en så tydlig genomgång. Skönt att få alla begrepp förklarade.” (student med 60 hp sedan tidigare)

¹ De övningar som jag refererar till i denna rapport finns i *Akademiskt läsande och skrivande* (Blomström & Wennerberg 2015, Studentlitteratur) och där finns flera olika övningar som man kan göra med sina studenter. Boken kan också användas för självstudier.

2016-05-24
Jeanna Wennerberg
Institutionen för svenska och flerspråkighet

”När jag började studera på en annan institution fick jag inte denna information, vilket jag absolut hade behövt. Väldigt relevant och nyttigt.” (student med 30 hp sedan tidigare)

”Väldigt hjälpsamt att detta förklarades innan tentan. Det var väldigt djupgående och många bra exempel togs upp!” (student med 0 hp sedan tidigare)

”Det blev väldigt tydliga skillnader mellan t.ex. redogöra och diskutera, vilket kommer att underlätta för mig eftersom jag nu vet hur man ska skriva för att besvara dessa frågor.” (student med 0 hp sedan tidigare)

Som framgår av kommentarerna ovan är det flera studenter med tidigare studier bakom sig som också uppskattade att de fick dessa föreläsningar och såg nyttan med dem. I övrigt framkom i utvärderingarna att flera av de genuina nybörjarstudenterna uppskattade att universitetet som fenomen beskrevs för dem.

Mentor åt en student

För att förstå vilken typ av skriftliga uppgifter som våra studenter möter i utbildningen – och vilka krav som ställs i dem – valde jag att följa en student lite närmare. Syftet var att undersöka hur studenter tolkar uppgifter. Jag erbjöd studenten återkoppling på språkanvändningen i alla skriftliga inlämningsuppgifter och skriftliga tentamina som hon skrev under terminen (efter det att en innehållslig bedömning redan hade gjorts av examinerande lärare). Vi träffades regelbundet under höstterminen 2015 då ambassadörsprojektet pågick (men har fortsatt denna mentorsrelation även under vårterminen). Det visade sig att studenten genomgående tolkade uppgiftsinstruktionerna på rätt sätt, men hade vissa svårigheter med att utforma svaren på lämplig akademisk stiltnivå.

Djupintervjuer med lärare

Under hösten genomförde jag intervjuer med elva av institutionens lärare som alla undervisar eller har undervisat på den första och/eller andra terminen på olika kurser. Jag försökte få en så stor spridning som möjligt vad gäller undervisningsvana, ålder samt antal år sedan den egna studietiden. De frågor jag ställde var ganska öppna: Anser du att de studenter du möter skulle behöva utveckla sin språkliga förmåga? Vilka språkliga drag skulle de behöva träna mer på för att klara uppsatskursen på tredje terminen? Hur skulle det kunna göras inom ramen för din undervisning? Vad förväntar du dig för svar om du i uppgiftsformuleringen använder följande verb: *redogör*, *diskutera*, *analysera* eller *reflektera*?

Av svaren i djupintervjuerna med lärarna framkom en samstämmig bild av vad de anser att studenterna skulle behöva utveckla språkligt och de ansåg alla att de antingen redan idag tränade dessa färdigheter eller att det finns utrymme att göra det. De drag som lyftes fram var bland annat ordval och stiltnivå, logisk struktur, differentierade språkhandlingar (vilket kräver förståelse för vad de viktiga verben betyder) och korrekt referenshantering.

Djupintervjuer med studenter

I de fokusgrupper som jag har träffat har frågorna varit än öppnare. Jag frågade dem hur de själva tycker att deras sätt att skriva fungerar. De kopplade sina svar till konkreta examinationsuppgifter och betygen de hade fått på dessa. Sammantaget visade dessa intervjuer, både de i grupp och de individuella, att de flesta upplever övergången från gymnasieskolans skrivande till skrivandet på universitetet som svårt. Ingen student sade sig ha vetat redan innan universitetsstudierna påbörjades hur man skulle skriva, och ingen uppgav heller att det egna skrivandet på universitetet inte har utvecklats under terminen/studietiden. En del av studenterna önskade mer återkoppling på språket och skrivandet i skriftliga examinationsuppgifter, medan andra tyckte att det räckte med den mängd de redan fick. För enstaka studenter visade sig frågor om deras skrivande vara mycket känsligt, och flera vittnade om att de fortfarande inte riktigt vet hur de förväntas skriva.

Nätverkat med andra lärosäten

Den seminarierie som skulle sammanlänka mitt ambassadörsuppdrag med det som bedrevs på Institutionen för språkdidaktik bestod av tre föreläsningar. På temat akademiskt skrivande bjöd vi in Patricia Staaf, föreståndare för Centrum för akademiskt lärarskap vid Malmö högskola, som i våras lade fram sin licentiatuppsats *Som man frågar får man svar. Andraspråksstudenter möter lärarens krav i hemtentor*. Hon presenterade skribentroller som ett tänkbart pedagogiskt verktyg och diskuterade språkfunktioner i examinationsuppgifter. I samband med denna föreläsning (4 november 2015) bjöd jag in kolleger från några andra lärosäten till en första nätverksträff på temat akademiskt skrivande. Representanter från Malmö högskola, Uppsala universitet Södertörns högskola och Stockholms universitet presenterade och diskuterade olika strategier för att stötta nybörjarstudenter i skrivandet. Jag gjorde också under hösten ett studiebesök på Malmö högskola, och har planerat att göra ett studiebesök på Södertörns högskola under introduktionsveckan kommande hösttermin.

Marknadsföring

Under marknadsföringen av projektet som pedagogisk ambassadör har jag kommit i kontakt med många nya kolleger på universitetet som också är engagerade i studenters skrivande och när jag på Lärarkonferensen 2016 och på en workshop i CeUL:s regi har presenterat resultaten av projektet, dvs. skissen över hur en institution kan lägga upp en serie föreläsningar och seminarier med ett visst innehåll och koppla konkreta övningar till det, har det varit god uppslutning av intresserade lärare. Det PedagoGeeks-avsnitt som CeUL har spelat in på temat med mig som medverkande är det flera kolleger på SU som har kommenterat, och förhoppningen är att det kan användas som utgångspunkt för att påbörja diskussioner om utvecklingsarbete på institutioner som har bestämt sig för att stötta studenterna (mer) i det akademiska skrivandet.

2016-05-24
Jeanna Wennerberg
Institutionen för svenska och flerspråkighet

Avslutande kommentar

Det uppdrag jag har haft som pedagogisk ambassadör på CeUL under höstterminen 2015 gick ut på att driva ett projekt på min heminstitution vars resultat har relevans för andra institutioner. Mitt intryck under detta arbete är att det akademiska skrivandet upplevs som svårt av många studenter, inte bara av de som studerar på Institutionen för svenska och flerspråkighet. Det har också visat sig när jag har hållit presentationer om detta uppdrag att många lärare på olika institutioner arbetar aktivt för att på olika sätt stötta studenternas skrivande.

Som pedagogisk ambassadör kunde jag med finansiering från CeUL arbeta med dessa frågor på 30 % av min arbetstid. Vi som institution har inte just nu tillräckliga resurser för att fortsätta arbetet i den här omfattningen framöver, men vi har som en direkt konsekvens av detta projekt ett pågående arbete med att se över var i kursprogressionen olika typer av språkutvecklande övningar kan användas i och kombineras med den ordinarie undervisningen utan att kräva några extra resurser. Nedan följer en kopia på intervjun i UniversitetsNytt om mitt projekt, en schematisk uppställning över hur den modell jag har arbetat efter kan se ut med föreläsningar och seminarier samt några exempel på språkutvecklande övningar i akademiskt läsande och skrivande.

2016-05-24
Jeanna Wennerberg
Institutionen för svenska och flerspråkighet

Referenser

- Ahlm Anna, Ers Agnes, Holmqvist Henrik, Sundström Carl, Åström Eva (2009). *Förkunskaper och krav i högre utbildning*. Stockholm: Högskoleverket.
- Ask, Sofia (2005). *Tillgång till framgång: lärare och studenter om studieövergången till högre utbildning*. Lic.-avh., Växjö: Linnéuniversitetet.
- Ask, Sofia (2007). *Vägar till ett akademiskt skriftspråk*. Diss. Växjö: Växjö universitet.
- Blåsjö, Mona (2004). *Studenters skrivande i två kunskapsbyggande miljöer*. Diss. Stockholm: Univ, 2004. Stockholm.
- Jorum, Ika & Eklund Heinonen, Maria (2014). Literacies for academic and professional purposes: Two collaboration projects with the University Library. In: *Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge: Session 169 - Literacy and Reading*. Paper presented at IFLA World Library and Information Congress, WLIC 2014, 80th IFLA General Conference and Assembly, 16-22 August 2014, Lyon, France.
- Lea, Mary R & Street, Brian (1998). Student writing in higher education. *Studies in Higher Education*, 23 (2), s. 157 – 172.
- Lillis, Theresa (2001). *Student writing: access, regulation, desire*. Routledge, London.
- Lillis, Theresa (2003). Student writing as “academic literacies”. Drawing on Bachtin to move from critique to design. *Language and Education*. 17. S. 192–207
- Strand, Hans (2013). Vetenskaplighet och anställningsbarhet: Om hur den akademiska skrivundervisningens paradox kan hanteras. *Sakprosa*, 5(2), 1-18.
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Prisma, Stockholm.

Referenser för vidare läsning, i urval

- Eklund Heinonen, Maria & Sköldvall, Kajsa (2015). Nu har vi ett gemensamt språk – om ämnesintegrerad undervisning i akademiskt skrivande. *Högre utbildning*, 5(2), 133-138.
- Karlsson, Anna-Malin & Strand, Hans (2012). Text i verksamhet: mot en samlad förståelse. *Språk & Stil*, 22(1), 110-134.
- StAAF, Patricia (2015). *Som man frågar får man svar. Andraspråksstudenter möter lärares krav i hemtentor*. Lic.-avh., Växjö: Växjö universitet.
- Strand, Hans (2006). Vad händer mellan B-och C-uppsats?: Studenters skrivutveckling i medie- och kommunikationsvetenskap. *Språk & Stil*. NF 16, 35-73.

2016-05-24
Jeanna Wennerberg
Institutionen för svenska och flerspråkighet

Litteratur att använda för undervisning eller för självstudier

Ask, Sofia (2011). *Hållbara texter: grunderna i formellt skrivande*. 2., [rev. och utök.] uppl. Stockholm: Liber

Blomström, Vendela & Wennerberg, Jeanna (2015). *Akademiskt läsande och skrivande*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Dysthe, Olga, Hertzberg, Frøydis & Hoel, Torlaug Løkensgard (2008). *Skriva för att lära skrivande i högre utbildning*. Enskede: TPB

Forsberg, Camilla (2014). *Lär dina studenter att skriva*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Schött, Kristina (2015). *Studentens skrivhandbok*. 3. [bearb.] uppl. Stockholm: Liber

Ofta räcker det med enkla insatser för att stödja språkutvecklingen, enligt Jeanna Wennerberg.

Pedagogisk ambassadör hjälper lärare stötta studenter

Med relativt enkla – och kostnadseffektiva – åtgärder kan man hjälpa många studenter att klara sina studier språkligt. Det säger Jeanna Wennerberg, en av universitetets pedagogiska ambassadörer.

TEXT KARIN TJULIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

DE SENASTE ÅREN har många universitetslärare uppmärksammat att allt fler studenter har problem med att tillgodogöra sig sina studier på grund av språkliga svårigheter. För en del studenter är de höga kraven på läs- och skrivförmåga en utmaning, för andra att anpassa sig till den akademiska stilen. En del studenter är sämre rustade språkligt.

– Språket är oavsett ämnesområde varje students och akademikers kanske viktigaste redskap, och skrivandet är ofta en stor del av examinationen.

Det säger Jeanna Wennerberg, som är studierektor i svenska som andraspråk vid Institutionen för svenska och flerspråkighet. Hon ville göra något åt situationen och utveckla språkstödet för institutionens studenter. Sedan tidigare hade institutionen introduktioner till att skriva akademiskt vid terminsstart, men nu ville de öka omfattningen och även inkludera läsning av akademiska texter.

– Vi låg i startgroparna när jag fick möjlighet att ansöka om att bli pedagogisk ambassadör. Det var en bra möjlighet att göra något som andra kan dra nytta av och få inspiration från, säger Jeanna Wennerberg.

Positiva till extra stöd

Hon har nu, tack vare stödet från Centrum för universitetslärarutbildning och inom ramen för sitt ambassadörskap, utvecklat en modell som blandar enstaka föreläsningar med praktiska övningar och språkutvecklande arbetsseminarier:

– Studenterna var mycket positivt inställda till det extra stödet, men ville helst inte göra något extra utanför undervisningen, så vi bakar in det i de ordinarie kurserna under följande terminen.

Under hösten 2015 har hon dessutom djupintervjuat kolleger, fokusgrupper och enskilda studenter samt erbjudit studenter individuellt stöd. Allt för att förstå vad som saknas och kunna arbeta fram undervisningsmodellen.

– De praktiska övningarna går att anpassa till den egna undervisningen. Som universitetslärare behöver du inte vara grammatiskt skolad för att stötta studenternas språkliga utveckling. Alla som har skrivit egna akademiska texter kan läsa studenternas och kommentera, säger Jeanna.

Workshop vid lärarkonferensen

Under universitetets ”Lärarkonferens 2016 – undervisning och lärande i akademien” nu i dagarna, håller Jeanna Wennerberg en workshop kring hur man kan inkludera

språkutvecklande övningar i den reguljära undervisningen:

– Alla studenter är olika och kan behöva olika stöd. Men det gäller att inte enbart se brister, ofta krävs relativt enkla insatser. Språkverkstaden vid universitetet gör en stor insats som stöttar alla studenter som behöver extra stöd med språket och skrivandet, såväl individuellt som i föreläsningsform, men vi universitetslärare kan komplettera detta stöd genom att göra vad vi kan. Jag riktar in mig på studenter på vår institution, som egentligen kan men som inte riktigt vet hur de ska göra för att utvecklas. Med lite hjälp går det ofta snabbt för dem att lära sig. ■

► Mer om projektet pedagogiska ambassadörer www.su.se/ceul/pedambassador

Pedagogisk ambassadör

- Leder ett pedagogiskt utvecklingsprojekt vid den egna institutionen.
- Projektet delfinansieras av Centrum för universitetslärarutbildning, CeUL, under ett år.
- Stödjer kolleger praktiskt genom att bland annat leda pedagogiska diskussioner, initiera och driva lärardagar.
- Under hösten 2015 har Jeanna Wennerberg, Institutionen för svenska och flerspråkighet, och Christine Ericsson, Språkstudion, varit pedagogiska ambassadörer.
- Under 2016 finns pedagogiska ambassadörer vid Fysikum, Institutionen för arkeologi och antikens kultur, Historiska institutionen, Kulturgeografiska institutionen, Romanska och klassiska institutionen, Institutionen för data- och systemvetenskap, Juridiska institutionen, Institutionen för ekologi, miljö och botanik, Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska samt Institutionen för naturgeografi.

Svenska I

Första delkursens föreläsningar och seminarier

Föreläsning 1:

Introudktion till den akademiska miljön, Studieteknik, Lässtrategier för vetenskapliga artiklar

Föreläsning 2:

Kännetecken för det vetenskapliga språket, Standard-dispositionen i vetenskapliga artiklar

Föreläsning 3:

Betydelsen /tolkningen av verb som *utreda*, *diskutera*, *analysera*, *redogöra* osv.

Föreläsning 4:

Om att referera i vetenskaplig text – varför, när och hur

Övningsuppgifter och seminarieundervisning på första delkursen

Uppgift

Att läsa vetenskaplig text – övning på en av artiklarna på litteraturlistan

Seminarium

Parvis genomgång av artikel-läsningen, därefter helgruppsdisk.

Uppgift

(självständigt arbete och reflektion)

Logiska sambandsmarkörer, metatext, struktur i abstracts m.m.

Seminarium

Exempel på "autentiska" svar på tentamensfrågor diskuteras parvis och i helgrupp

Uppgift

Vad referatmarkörerna betyder: *menar*, *hävdar*, *visar*, *påstår*, *tolkar*, *undersöker*, *understryker* osv.

Följande delkurser

Uppgift

Sammanfatta ett kapitel ur någon kurslitteratur -bok

Gruppövning (sem./Mondo)

Textsamtal i grupp, Responsarbete i grupp med varierande fokus

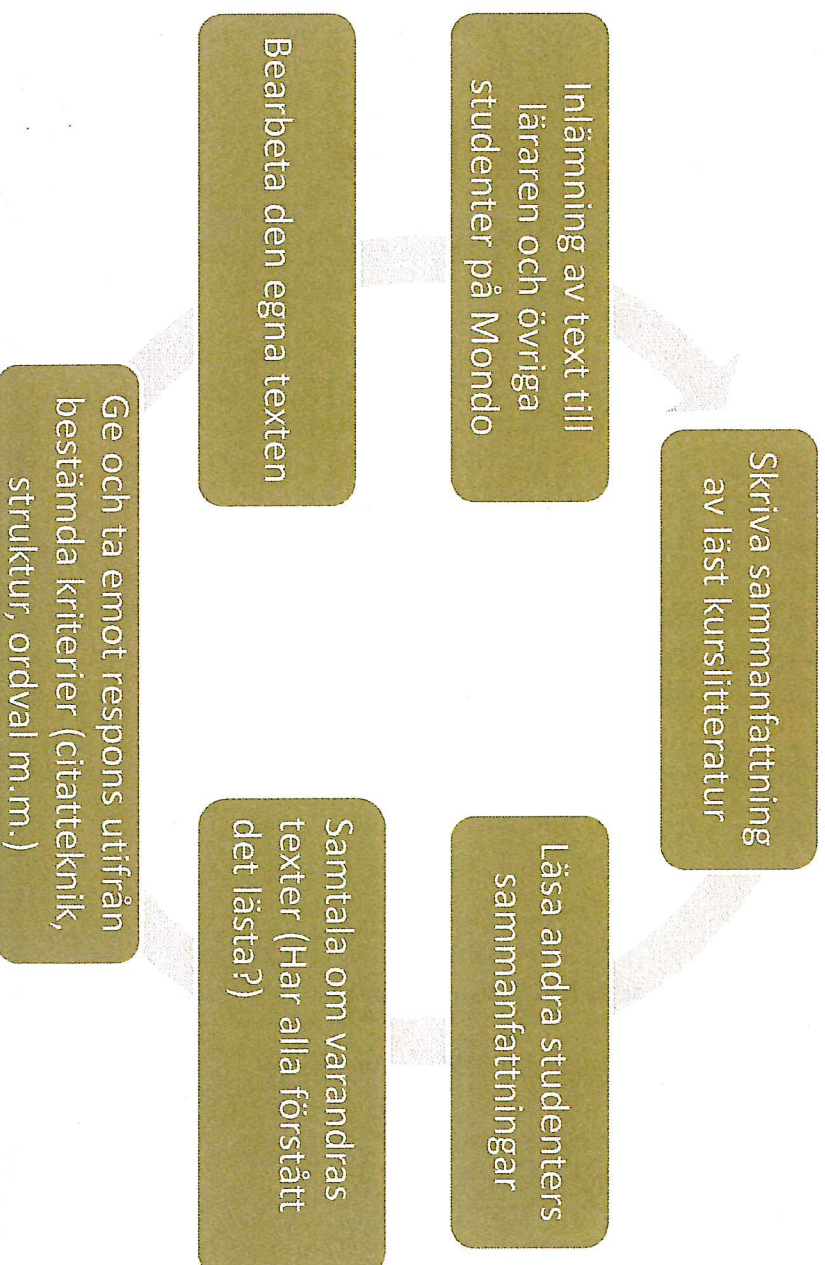

Stockholms universitet

Stockholms
universitet

Språkutvecklande övning: Skriftlig sammanfattning av kurslitteraturen till varje seminarium

/ Jeanna Wennerberg, Institutionen för svenska och flerspråkighet/CeUL

Läsa och arbeta med en vetenskaplig artikel

Uppgift 3.4

Syfte

Att kunna läsa vetenskapliga artiklar snabbt och effektivt.

Arbetsgång

- 1 Välj ut en vetenskaplig artikel.
- 2 Sökläs: Ta reda på bakgrundsfakta om författaren (om möjligt).
 - Vad heter författaren?
 - Vem är författaren?
 - Vid vilket lärosäte är författaren verksam?
- 3 Sökläs: Ta reda på bakgrundsfakta om artikeln.
 - Var är artikeln publicerad? (tidskrift, konferensrapport, bok och så vidare)
 - När är artikeln publicerad?
- 4 Översiktsläs:
 - Abstrakt.
 - Sammanfattning.
 - Litteraturförteckning.
 - Hela artikeln.
- 5 Sökläs: Leta reda på svaren på följande frågor i texten, om möjligt:
 - Vilket är studiens syfte?
 - Hur motiverar författaren syftet i förhållande till tidigare forskning?
 - Vilken teori åberopar författaren?
 - Vilket material har författaren använt sig av?
 - Hur har författaren genomfört undersökningen?
 - Vilket resultat visar undersökningen?
 - Vilka slutsatser drar författaren av undersökningen?
 - Vilka nya forskningsfrågor väcker undersökningen?
- 6 Översiktsläs:

Inledande och avslutande meningar under varje rubrik eller avsnitt.
- 7 Djupläs:

Hela artikeln från början till slut.

 - Gör understrykningar i texten medan du djupläser.
 - Anteckna nyckelord i marginalen medan du djupläser.
- 8 Läs igenom dina anteckningar.
- 9 Berätta för en kurskamrat vad artikeln handlar om.
- 10 Vad skulle du ta fasta på i denna artikel om du skulle använda den själv i ditt eget skrivande?

Skriva utredande text

Uppgift 4.11

Syfte

Att utveckla språkliga verktyg för att skriva utredande text.

Arbetsgång

Skriv en utredande text med utgångspunkt från ett tema och textmaterial som du väljer själv. Du kan utgå från texter som behandlar olika aspekter eller infallsvinklar på ämnet. Du kan också jämföra olika statistikuppgifter om ämnet från olika år, det vill säga över tid.

- 1 Formulera en problemställning.
- 2 Samla in textunderlag (löpande och/eller icke-löpande text).
- 3 Läs igenom textunderlaget noga.
- 4 Välj ut relevant information (arbeta exempelvis med tankekarta eller punktlista).
- 5 Bestäm vilken dispositionstyp din text ska ha.
- 6 Börja skriva enligt mallen som hör till uppgiften.
- 7 Hänvisa till de källor du utgår ifrån.
- 8 Kontrollera att du har presenterat olika sidor av ämnet, resonerat om detta och eventuellt dragit någon slutsats.

Mall för kort utredande text (ca 400–600 ord)

Rubrik _____

Inledning

Här sätter du in läsaren i ämnet och skriver en kort bakgrund.

Syfte och frågeställning

Här förklarar du vad du avser göra och varför. I vilket syfte skriver du och vad vill du ha svar på genom din text.

Utredande del (detta är den mest omfattande delen av texten)

Här redogör du för vad som ska utredas, hur du har gått tillväga och vilket material du har använt dig av i din utredning (t.ex. vilka texter eller vilken statistik du har utgått ifrån).

Din utredning kan:

- handla om att jämföra olika fenomen eller sakförhållanden
- utreda händelseförlopp
- utreda olika förutsättningar eller en utveckling av något.

I denna del redovisar du resultaten av utredningen objektivt och utan egna värderingar. Här gör du genomgående källhänvisningar.

Diskussion*

Här drar du slutsatser, besvarar den inledande frågeställningen, argumenterar för din tolkning av resultaten (i en objektiv och saklig ton) och reflekterar över resultaten.

Sammanfattning och avslutning

Här sammanfattar du kortfattat de huvudsakliga resultaten eller slutsatserna.

Litteraturlista/källförteckning

*Denna del ingår inte i alla utredande texter.

Beskriva, jämföra, utreda och diskutera

Syfte

Att utveckla språkliga verktyg för att beskriva, jämföra/utreda och diskutera.

Arbetsgång

- 1 Välj ett tema nedan, till exempel två yrken. Skriv in det första yrket under a och det andra yrket under b i modellen som hör till uppgiften.
- 2 *Beskriv* vilka likheter och skillnader som finns mellan a och b. Anteckna vad som enbart gäller a, vad som enbart gäller b samt vad som gäller både a och b.
- 3 Skriv en text där du börjar med att *jämföra* a och b, och sedan *utreder* vilka likheter och skillnader som finns. *Diskutera* också för- och nackdelar med respektive alternativ.

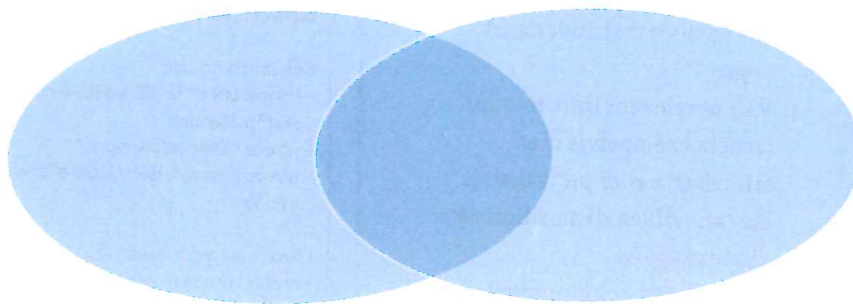
Tema

- Två utbildningar
- Två fritidssysselsättningar
- Två författare
- Två yrken
- Två bostadsformer
- Två transportmedel

A
olikheter
(bara A)

likheter
(både A och B)

B
olikheter
(bara B)

Ur: Akademiskt läsande och skrivande (Blomström & Wennerberg, 2015)

Stockholms universitet
Centrum för universitetslärarutbildning
106 91 Stockholm
Telefon växel: 08 – 16 20 00
www.su.se/ceul

**Stockholms
universitet**